

Анотація

В статті изложены методологические аспекты феномена высшего образования в контексте гуманизации, адаптации, социализации и культуры.

Постоян Т.Г.
Одеський сільськогосподарський університет

**УРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ
ПРИ ФОРМУВАННІ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА КАДАСТРУ**

Гендер – поняття, що увійшло у вжиток з соціології і визначає соціальну стать людини на відміну від біологічної статі, соціально-рольовий статус, який визначає соціальні можливості кожної статі в освіті, професійній діяльності, доступ до влади, сімейні ролі та репродуктивну поведінку.

Гендер – це складний соціально-культурний конструкт, який відображає відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловічим і жіночим. Гендер конструюється через певну систему соціалізації, розподілу праці та існуючі в суспільстві культурні норми, ролі і стереотипи.

Гендерна рівність в Україні визначається забезпеченням дівчат і юнаків, чоловіків та жінок рівними правами де-юре, наданням їм рівних можливостей, умов і рівного відношення до них у всіх сферах життя і суспільства. Принципи гендерної рівності наявні у всіх нормативно-правових документах, що вийшли за роки незалежності України. В українському законодавстві немає документів де прямо, чи побічно проголошувалась би нерівність за статевою ознакою. Так у статті 24 Конституції України наголошується: “Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї, спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров’я жінок, встановленням пенсійних пільг, створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством, правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям”.

Сьогодні, однак, визначається те, що рівність у правах (де-юре) не обов’язково призводить до фактичної рівності в правах (де-факто). Такому стану речей сприяють гендерні стереотипи, що являють собою набір загальноприйнятих норм і суджень, які

стосуються існуючого становища чоловіків і жінок, норм їхньої поведінки, мотивів і потреб. Гендерні стереотипи закріплюють існуючі гендерні розбіжності і стають перешкодою до змін стану справ в сфері гендерних відносин.

Наявність проблеми гендерної нерівності підтверджують факти, що наводить ООН: 2/3 всієї роботи у світі виконується жінками і 1/3 чоловіками; 1/3 заробітної плати, що виплачується у світі отримують жінки, а 2/3 чоловіки; 1% власності у світі належить жінкам і 99% – чоловікам.

Беручи до уваги існуючий стан справ (де-факто) уряд України, як і уряди Європи, усвідомлює необхідність підкріплення законодавства додатковими заходами, для того щоб де-факто забезпечити дотримання загальнолюдських прав жінок. Національним планом дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню гендерної рівності у суспільстві на 2001-2005 роки, передбачено певні заходи щодо підвищення соціального статусу жінок в Україні та визначені пріоритети в діяльності держави, які спрямовані на покращення загального положення жінок України. “Національним планом дій...” передбачається:

- сприяти залученню жінок в усі сфери суспільної діяльності з метою реалізації їх потенційних можливостей;
- враховувати гендерні аспекти в діяльності всіх органів влади та при розробці програм розвитку українського суспільства;
- виключити будь-яку гендерну дискримінацію при вирішенні кадрових питань на підприємствах та організаціях;
- розвивати спеціальні програми щодо економічної підтримки жінок, які бажають займатися підприємницькою діяльністю, а також вирішувати проблеми їх працевлаштування;
- сприяти підвищенню юридичної обізнаності жінок щодо власних прав згідно національним та міжнародним законодавствам;
- розробляти та реалізовувати освітні програми, в яких враховуються гендерні аспекти діяльності суспільства та роль жінок та чоловіків;
- реалізовувати національні програми підтримки сім’ї;
- забезпечити можливість вільного доступу жінок до всіх інформаційних ресурсів суспільства;
- брати участь у розробці та реалізації міжнародних програм і протоколів щодо запобігання торгівлі жінками;
- привести систему показників гендерного розвитку України у відповідність вимогам ООН щодо підготовки Національних статистичних доповідей про становище жінок та чоловіків.

На нашу думку, усвідомлення того, що забезпечення прав і можливостей для жінок і чоловіків відбувається на рівні свідомості, призведе до того, що пріоритетним

напрямок гендерної стратегії кожної держави стане впровадження гендерного компоненту в освіту, адже освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. На сьогодні саме освіта, як суспільний інститут, найбільш адаптована до вирішення проблеми гендерної рівності, найбільш сприятлива щодо пробудження свідомості і, найголовніше, має оптимальні можливості для формування гендерної культури у довгостроковій перспективі.

Саме через освіту на всіх освітніх рівнях, починаючи з дошкільної освіти і завершуючи вищою освітою, можливе здійснення державних програм з правового виховання, формування іміджу, який підтримує гідність жінки та розширення прав і можливостей жінки засобами формування її професійних вмінь та навичок, формування знань в галузі інформаційних технологій. На всіх рівнях освіти (початкова загальна освіта, базова загальна середня освіта, повна загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, базова вища освіта, повна вища освіта) є можливість формувати у підростаючого покоління на рівні свідомості не поверхневе, а глибинне розуміння зв'язку між гендерною рівністю і стійким розвитком суспільства.

Останні статистичні дані свідчать про те, що в Україні 22 тис. шкіл, ліцеїв, гімназій і коледжів навчає 7 млн. учнів, що складає 78% загальної чисельності населення у віці від 6 до 17 років. Серед учнів – 49% дівчаток. Сьогодні в Україні на 10 тис. населення – 359 студентів. На початок 1999-2000 навчального року серед студентів у віці 18-22 років було 52,9% дівчат і 46, 1% юнаків. Серед студентів вищих навчальних закладів 52% жінок, які надали перевагу освіті у сфері економіки, права, охорони здоров'я, освіти, мистецтва і кінематографу. Слід відмітити, що у процесі реформування вищої освіти, Україна досягла інтегральних показників вищої освіти на рівні розвинутих країн світу. Однак у напрямку формування гендерної освіти Україна крокує досить несміливо і невпевнено, роблячи перші кроки.

В 2003-2004 н.р. в Одеському державному аграрному університеті на базі факультету землевпорядкування та кадастр в ході основної діяльності – підготовки спеціалістів для аграрного сектору економіки, започатковується реалізація освітньої програми з формування у студентів гендерної рівності. Реалізацію програми намічено здійснити в три етапи.

I етап передбачає – по-перше, підготовку професорсько-викладацького складу з питань гендерної освіти, яка буде реалізовуватись через серію семінарів з гендерної проблематики, по-друге – аналіз робочих навчальних програм на предмет виявлення можливостей змісту професійних дисциплін щодо впровадження гендерного компоненту в навчально-виховний процес. Слід зазначити, що будуть визначатися можливості навчальних програм і сільськогосподарського ліцею та технікуму, що входять в структуру навчально-наукового комплексу ліцей – технікум – університет.

На **II етапі** здійснюватиметься безпосереднє впровадження в навчальний процес

гендерного компоненту на всіх навчальних рівнях: ліцей – технікум – університет. На цьому етапі розроблятимуться відповідні спецкурси, семінари і тренінги гендерної проблематики такі як: “Стратегії успішного навчання дівчини”, “Стратегії особистісного успіху жінки”, “Жінка в бізнесі”, “Жінка в політиці”, “Жінка – лідер АПК”.

III етап передбачає вдосконалення системи учнівського та студентського самоврядування в навчально-науковому комплексі ліцей – технікум – університет. (Розподіл змісту роботи на другому і третьому етапах умовний).

В Одеському державному аграрному університеті у 2002 –2003 навчальному році в режимі пілотажного експерименту, реалізація змісту роботи першого етапу щодо впровадження гендерного компоненту в навчально-виховний процес, відбулася на факультеті земельного впорядкування та кадастру. На це були об’єктивні та суб’єктивні причини. До об’єктивних причин слід віднести значний перелік правово-професійних дисциплін, які розглядаються нами як базові для гендерної освіти та проведення в університеті в рамках програми українсько-шведського проекту “Створення умов для впровадження національної інфраструктури геопросторових даних в Україні” круглого столу з гендерної проблематики “Задачі університетської освіти в галузі землевпорядкування і кадастру щодо забезпечення рівних прав жінки і чоловіка у володінні землею в Україні”. Участь у роботі круглого столу, певним чином, підготувало викладачів факультету в галузі гендерного права. До суб’єктивних причин, слід віднести відсутність сталих навчальних програм Міністерства Аграрної Політики у зв’язку з тим, що спеціальність землевпорядкування і кадастр для вищих аграрних закладів освіти відносно молода. Цей фактор має позитивні наслідки у світлі можливості включення гендерної проблематики в зміст професійних навчальних дисциплін, адже на сьогодні університет визначає їх зміст самостійно.

В результаті проведеного аналізу професійні навчальні дисципліни факультету землевпорядкування і кадастр поділено на три умовні групи. До першої базової групи увійшли дисципліни, кожна тема яких дозволяє вирішувати гендерну проблематику в тому чи іншому аспекті. Фахова підготовка викладачів цих дисциплін забезпечує впровадження гендерного компоненту в зміст навчання без додаткової підготовки. Насамперед це дисципліни юридичного циклу: “Основи права”, “Основи конституційного права”, “Господарське право”, “Екологічне право”, “Земельне право”, “Земельно-правові відносини”.

До групи базових дисциплін увійшли і дисципліни суспільно-гуманітарного циклу, які забезпечують гендерну соціалізацію особистості: “Соціологія”, “Політологія”, “Основи психології та педагогіки”, “Психологія трудових відносин”.

Другу групу склали професійні дисципліни, які мають можливість висвітлювати гендерну проблематику в змісті окремих тем. Це дисципліна “Планування території

земель населених пунктів”. Висвітлення гендерних питань можливе в темах: “Сільські населенні пункти та їх особливості”, “Перспективний розрахунок чисельності населення і методи розрахунку”. В дисципліні “Земельно-господарський устрій населених пунктів” для висвітлення гендерних питань можливе використання таких тем як: “Сучасний стан землекористування в Україні”, “Управління земельними ресурсами в населених пунктах України”, “Світовий досвід управління міським землекористуванням”. Дисципліна “Землевпорядна експертиза” дає можливість використати теми: “Основи земельного законодавства”, “Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств”. Дисципліна “Земельний кадастр” ґрунтовно має можливість висвітлити гендерний аспект в темі “Право володіння і право користування земель в Україні”. Не перераховуючи теми, назвемо інші дисципліни цієї групи: “Державний контроль за охороною та використанням земель”, “Організація і планування робіт по землевпорядкуванню і земельному кадастру”, “Оцінка землі і нерухомості”, “Ринок землі та нерухомості”, “Земельний кадастр населених пунктів”.

Третю групу склали дисципліни, інформаційно-інноваційного циклу в системі фахової підготовки, які забезпечують, на сьогодні, конкурентоспроможність молодого спеціаліста на ринку праці. Слід відмітити, що залучення жінок до виконання професійних робіт засобами інноваційних технологій посилює їх вплив, підвищує соціальний статус жінки. В цю групу увійшли дисципліни: “Геоінформаційні системи і бази даних”, “Цифрове картографування”, “Інженерна інфраструктура території” та інші.

Як показує набутий досвід, гендерний компонент в навчально-виховному процесі означає не наявність окремих питань та тем спеціальних дисциплін, а комплексне переплетіння міждисциплінарних стосунків і процесів.

ДІ – дисципліни інформаційно-інноваційного циклу

ДФ – дисципліни фахові

ДПСП – дисципліни правові, соціальні, психологічні.

Рис. Схеми впровадження гендерного компоненту в навчальні програми зі спеціальності “Землепорядкування та кадастр”

Звідси витікає доцільність створення факультетської інтегрованої гендерної освітньої програми на основі узгодженості дисциплін та реалізації міжпредметних зв'язків з метою запобігання дублювання, несвоєчасного та неглибокого висвітлення окремих питань інтегрованого курсу. Методичне забезпечення інтегрованої гендерної освітньої програми на рівні укладання лекцій, конспектів практичних занять провідними викладачами факультету, дозволить реалізувати її на відповідному рівні та вдосконалити на майбутнє. “Прозорість” такої програми забезпечить її аналіз та конструктивне обговорення на будь-якому – науковому, методичному чи соціологічному рівнях.

Визначаючи методи і засоби реалізації навчально-виховного змісту гендерної освітньої програми, перевагу слід надати інтерактивним педагогічним методам та технологіям, які найбільш спрямовані на пробудження та формування гендерної свідомості студентства. Це тьюторські заняття, дискусійні клуби, ділові ігри, нейролінгвістичне програмування та інші.

Визначаючи сфери професійної освіти, які найбільш сприяють пробудженню свідомості, місце кожної дисципліни для формування гендерної рівності у довгостроковій перспективі, слід визначити і те хто повинен реалізовувати гендерний компонент в процесі підготовки фахівців для аграрного сектору економіки в цілому і підготовці спеціалістів-землепорядників зокрема. Яка структура університету повинна здійснювати наукову, методичну, виховну роботу в навчально-науковому комплексі ліцей – технікум-університет. Хто відповідатиме за укладання гендерних інтегрованих програм для різних кваліфікаційних рівнів, за консультативну роботу в ході підготовки лекцій, практичних занять гендерної проблематики, за організаційно-методичну роботу під час розробки та впровадження тьюторських занять та нейролінгвістичного програмування.

У світлі вище означеного нам вбачається доцільним в структурі вищих аграрних навчальних закладах освіти 3-4 рівнів акредитації мати кафедру “Професійної

психології, соціології і права”, яка б здійснювала вищезначені види роботи. Доцільно організувати і проблемну лабораторію, яка б займалася соціологічним дослідженням питання “Політична соціалізація жінки і чоловіка в умовах становлення і реформування аграрного сектору економіки України”.

Організація запропонованих підструктур, на наш погляд, доречна в будь-якому непедагогічному закладі освіти 3-4 рівнів акредитації не лише з позиції впровадження гендерного компонента в навчально-виховний процес, а і з метою підвищення його якості в навчально-наукових комплексах вищої школи взагалі.

Використана література:

1. Конституція України. Про національний план дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню гендерної рівності у суспільстві на 2001-2005 роки. – Постанова Кабінету Міністрів України № 479 від 06.05.2001 року
2. Гендерний аналіз українського суспільства. – К., ПРООН, 1999.
3. Словарь гендерных терминов / Под ред. А.А. Денисовой / Региональная общественная организация «Восток-Запад: Женские Инновационные проекты». – М.: Информация XXI век, 2002. 256с.
4. Матеріали звітів українсько-шведського проекту: “Створення умов для впровадження національної інфраструктури геопросторових даних в Україні”.

Анотація

В статтє обоснована возможность внедрения гендерного компонента в содержание профессиональной подготовки специалиста для аграрного сектора экономики.

Сидоренко Л.М., Карбовська О.І.
Національний технічний університет України “КПІ”

АБРЕВІАЦІЯ – ПОСТІЙНИЙ ПРОЦЕС УТВОРЕННЯ НОВИХ СЛІВ

Мова – явище надзвичайно давнє. Без мови не було б людини. Основна функція мови – бути засобом спілкування, збереження й передачі знань. Звідси зрозумілий інтерес до мови, який люди завжди виявляли та виявляють. Жодне суспільство, на якому б рівні розвитку воно не знаходилося, не може існувати без мови. Це стосується всіх народів, усіх шарів і прошарків суспільства і кожної окремої людини. Доля кожного етносу органічно переплетена з долею його мови.

Сучасна українська мова є однією з найважливіших форм організації свідомості народу. Одним з найвищих виявів самоутвердження нації є державний статус мови, який законодавчо забезпечує її функціонування в усіх без винятку сферах суспільного життя.

Становлення національної еліти у сфері науки, техніки, освіти, медицини, культури та державного управління зумовило появу нових слів, так званих неологізмів.